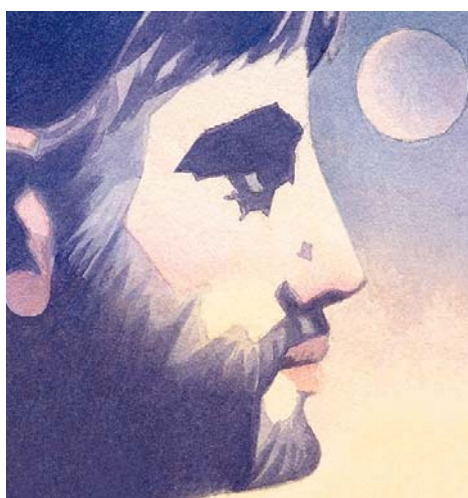

PROPOSTES DIDÀCTIQUES

L'últim roder

Elaborades per:
Salvador Bataller

ELS NOSTRES AUTORS

---

bromera

Per fer-vos més suggestiu el camí de la lectura hem elaborat un seguit de propostes obertes, bescanviables, ampliables i corregibles segons els nivells educatius, els lectors i els objectius que es proposen en llegir el llibre. Aquestes preguntes s'agruparien al voltant dels nuclis temàtics següents:

A. EL MARC GEOGRÀFIC: ESPAI I ACCIÓ

1. Dibuixa un mapa i ressegueix els indrets visitats pel roder. Situa en aquest totes les referències urbanes o geogràfiques que s'hi esmenten.
2. L'acció se situa en tres zones geogràfiques bàsiques. Quines són i què representen cadascuna en l'evolució de l'acció?
3. Esbrina la procedència geogràfica dels membres de la partida del Frare i la tasca que desenvolupen (cuiner, traïdor, espia...).
4. Situa els fets que viuen Eugeni i Ximo, la geografia i els monuments urbans que els serveixen d'escenari a la ciutat de València.
5. Diverses comarques valencianes són anomenades a la novel·la. Pren-ne nota i completa el mapa de comarques inclouent-hi els nuclis de població més representatius.

B. EL MARC SOCIAL: SOCIETAT I ACCIÓ

1. A partir de l'obra i d'algun manual d'història o d'Internet, escriu un informe sobre l'estructuració social de l'època (segle XIX) en la qual se situa el relat (arrendataris, cacics, desamortització de Mendizábal, carlisme, la Gloriosa, revoltes, avalots, etc.).
2. Conta en què consistia la mitja anyada i quan solia fer-se.
  - a) Comenta què representava segons l'autor.
  - b) Constata si encara conserven aquest costum o el seu record les persones grans, i les seues diferències i similituds amb la descripció que del fet es fa al llibre.
3. Com i quan apareix a la novel·la l'esport autòcton valencià del joc de pilota?

- a) Indica quines modalitats s'hi esmenten i explica'n d'altres que conegues i com i on es practiquen.
  - b) Fes una llista de termes específics d'aquest joc i esbrina què signifiquen.
  - c) Arreplega noms de jugadors famosos del present o del passat (Per a una visió més completa, llegiu: *El joc de pilota*.¹)
4. El bandolerisme, com a fet social, ha estat reflectit pel cinema, la televisió, el teatre (*Àlias Serrallonga* dels Joglars) o per la mateixa cançó (*El bandoler* de Lluís Llach). En algun cas, com *Carmen* del francès Prosper Mérimée, està present en un relat del qual ha passat a l'òpera i al cinema. En alguns altres, els bandolers han fornit molts romanços, rondalles i llegendes populars. Recorda alguna d'aquestes creacions i la història que contaven.
  5. Arreplega i posa per escrit llegendes semblants a la d'Eugeni, situades a la teua comarca o en altres de veïnes. En el cas de no haver-n'hi, inventa personatges i fets semblants i escriu-ne una narració.
  6. Cita altres rodors, coetanis i anteriors, dels quals es fa referència al relat.
  7. Explica la significació de la cita inicial del llibre i relaciona-la amb la intenció de l'autor i amb algun tema de l'obra: «Són los bandolers barons i los barons bandolers».

C. EL MARC HUMÀ: ELS PERSONATGES I L'ACCIÓ

1. Explica les circumstàncies en què va ser trobat inicialment el protagonista; què portava? Què pensaven que era? Quines raons històriques feien possible aqueix temor?

---

1. Millo, Llorenç: *El joc de pilota*, Eliseu Climent, Editor, València, 1982.

2. De qui era fill? Quan s'assabenta d'aquest fet i per boca de qui? Quan moren els pares d'Eugeni?
3. A què és degut el nom del protagonista? I el seu primer malnom posat pels frares? Quin és i en quina etapa de la seua vida li'l van adjudicar?
4. Descriu l'evolució psicològica d'Eugeni: etapes i resultats, positius o negatius, dels seus enfrontaments amb el món i del procés o el viatge educatiu que és la seua vida. Analitza les alternatives entre moments d'acció i de reflexió.
5. On es troba soterrat Eugeni? De les explicacions del narrador, es pot deduir que existeix la seua tomba? Raona la teua resposta.
6. Explica què són i què representen dins de l'acció els personatges següents: el primer i el segon prior del convent, fra Ramon, Antoniet, Mercè, Remeiets i Ximo.

D. EL MARC FORMAL, LINGÜÍSTIC I LITERARI: FORMA I ACCIÓ

1. De vegades el nom i/o cognoms del personatge ajuden a caracteritzar-lo d'una manera humorística o realista. Explica la possible significació i jutja l'adequació o la ironia de noms com: Eugeni, Mercè, Remeiets, el nom del cacic i la seua finca, el de *Donya* Consol, el seu hort i la classe de taronges que exportava.
2. La fama, el respecte i la categoria heroica, moral i literària d'Eugeni van en augment segons transcorre la narració.
  - a) Com es fa patent això en l'obra?
  - b) Busca en el text frases que justifiquen si augmenta igualment l'actitud de respecte per part de l'autor envers la seua criatura.

- c) Explica l'actitud del narrador i el to narratiu (respecte, ironia, humor, burla, solemnitat, desmitificació, realisme, seriositat, joc).
  - d) Analitza i valora la intenció educativa i ideològica de l'autor en l'obra.
3. El narrador sovint mostra la seua omnisciència (ho sap i ho jutja tot: present, passat i futur) i omnipresència (apareix on li plau). Busca en el text situacions i frases que demostren la veritat d'aquesta afirmació.
4. Busca exemples en el text que demostren el paper del lector a l'obra, tot aclarint raonadament si:
- a) Juga un paper actiu o passiu.
  - b) Se l'anomena directament o indirectament.
  - c) Se l'implica en els fets o no.
5. A part del narrador principal n'hi ha d'altres de menor relleu com el germà Pere, Georges i la gitana.
- a) Analitza què representen les seues narracions en l'evolució dels fets principals.
  - b) Indica quines diferències formals i d'extensió trobes en els seus parlaments.
6. Explica, dels narradors secundaris esmentats, a qui deixa l'autor parlar més amb la seua veu i a qui interpreta més. Per què és això?
7. Indica d'on és el germà Pere.
- a) Les diferències que presenta la seua parla permeten dialogar d'una llengua diferent o de variacions geogràfiques del mateix sistema de llengua emprat a la resta de la narració? Raona la resposta.
  - b) Assenyala aquestes diferències des de tots els punts de vista lingüístics: pronunciació, gramàtica i significació.
  - c) Analitza en quins aspectes es diferencien més: pels fonològics, morfosintàctics o lexicosemàntics.

8. Demuestra què presenta més diferències: el parlar del germà Pere i el nostre, o el de la gitana i el castellà de la televisió.
9. Si estudies llatí, tradueix l'epitafi de la tomba d'Eugeni. Relaciona el seu significat amb el de l'obra.
10. Una de les característiques dialectals pròpies del valencià és la proliferació de diminutius.
  - a) Busca exemples de substantius, adjectius, adverbis i construccions amb valor diminutiu emprats per l'autor a la novel·la.
  - b) Analitza aquests exemples i dedueix els recursos formals amb què els construeix.
11. Indica i explica les coincidències, les referències i les semblances d'aquesta obra amb altres de la literatura universal i dedueix la intenció de l'autor.

ÍNDEX GENERAL D'AUTORS (DELS QUARANTA ALS HUITANTA)

Aquesta relació podria ser més llarga –o més curta, segons es mire–. Només pretén situar els narradors valencians en una panoràmica general bàsicament cronològica. Els hem distribuïts en tres grans blocs:

a) Etapa de subsistència (dels quaranta als setanta)

Sense entrar a valorar-ne la qualitat intrínseca o l'impacte posterior, tenen el gran mèrit de mantenir viva la flama de la llengua i el conreu literari d'aquesta, tot evitant així que el passat fos un temps perdut.

Només hi figuren novel·les i reculls de narracions, amb la qual cosa queden al marge una desena de narradors que sols escriviren contes.

b) Represa. Intents de normalització (anys setanta)

Vivificació cívica, lingüística i literària, especialment a partir del 1974 i dels premis Octubre, etapa que coincideix amb la predemocràcia.

c) Una «eclosió» continguda (els anys huitanta)

Aquests autors podríem considerar-los part i continuació de l'apartat anterior, del qual es diferencien, sobretot, perquè publiquen i guanyen premis ascendentment a partir dels huitanta.

TAULA DE NARRADORS²

a) Etapa de subsistència (dels quaranta als setanta)

Ernest Martínez Ferrando (València, 1881-1965)

Les llunyanies suggestives i altres proses* (1918)

Una dona s'atura en el camí (1935)

L'altre geperut i alguns contes més* (1963)

Maria Ibars i Ibars (Dénia, 1892-1965)

Vides planes (1962)

L'últim serf (1965)

A l'ombra del Montgó* (1965)

Antoni Igual Úbeda (València, 1907-1983)

Delers de joventut (1964)

Martí Domínguez i Barberà (Algemesí, 1908-1984)

Els horts (1972)

Lullal (2001)

Jordi Valor i Serra (Alcoi, 1908-1984)

Històries casolanes* (1950)

De la muntanya i de vora mar* (1975)

---

2. La presència de l'asterisc (*) indica que es tracta d'un recull de narracions, però pot ser que en algun cas falte o sobre l'asterisc.

Enric Valor i Vives (Castalla, 1911-València, 2000)
Rondalles valencianes* (3 vol., 1950, 1951, 1958)
Narracions de la Foia de Castalla* (1953)
L'ambició d'Aleix (1960)
Meravelles i picardies* (2 vol., 1964 i 1970)
Obra literària completa (2 vol., 1975 i 1976)
Sense la terra promesa (1980)
La idea de l'emigrant (1982)
Narracions intrascendents* (1982)
Temps de batuda (1983)
Narracions perennes* (1988)
Enllà de l'horitzó (1991)
Un fonamentalista del Vinalopó i altres contarelles*
(1996)

Miquel Adlert i Noguerol (Paterna, 1911-València, 1988)
I la pau (1953)
El salze a la sendera (1953)
Cor al nu* (1956)

Empar-Beatriu Martínez Civera, *Beatriu Civera* (València, 1914-1995)
Entre el cel i la terra (1956)
Liberata (1957)
Una dona com una altra (1961)
La crida indefugible (1969)
Vides alienes* (1975)

Maria Beneyto i Cuñat (València, 1925)
La gent que viu al món* (1966)
La dona forta (1967)

b) Represa, intents de normalització (anys setanta)

Joan Francesc Mira i Casterà (València, 1939)

El bou de foc (1974)

Els cucs de seda* (1975)

El desig dels dies (1981)

Viatge al final del fred (1983)

Els treballs perduts* (1989)

Borja papa (1996)

Quatre qüestions d'amor (1998)

Purgatori (2003)

El professor d'història (2008)

Amadeu Fabregat i Manyes (Torreblanca, 1948)

Assaig d'aproximació a «Falles folles fetes foc» (1974)

Josep Gandia Casimiro (València, 1945)

Dentadura postissa (1975)

Crònica dement (1983)

Carmelina Sànchez-Cutillas (Madrid, 1927-València, 2009)

Matèria de Bretanya (1976)

Joan Baptista Mengual Lull, *Isa Tròlec* (Sanet i els Negrals, 1945-1992)

Ramona Rosbif (1976)

Mari Catúfols (1978)

Bel i Babel (1980)

7×7=49 (1984)

Ploure a la mar (1995)

Josep Rausell (Gandia, 1926-2006)

La guerra comença ara (1978)

Contes del bon oratge* (1990)

Josep Lluís Seguí (València, 1945)

Espai d'un ritual (1978)

Diari de bordell (1979)

Fulls de recanvi i altres contes* (1979)

Projecte per a destruccions (1980)

Quadre de cavalls i altres narracions* (1980)

M. o un assaig de llibertina (1981)

Biografia de J. L. (1982)

Comèdia (1984)

Cuit a foc lent (1985)

Rosa Vermell, detectiva privada (1989)

València, roig i negre* (1990)

Rosa Vermell i l'amant que arribà de l'Est (1993)

Les tribulacions de Rosa Vermell (1998)

El laberint de l'home llop (1998)

Maghica (1999)

Rafel Ferrando Andrés

Això diu que era (1978)

Trossos i mossos (1982)

Josep Piera i Rubio (Beniopa, 1947)

Rondalla del Retorn (1978)

El cingle verd (1982)

L'estiu grec (1984)

La raboseta i el rabosot (1985)

Peret i Marieta (1986)

Un bellíssim cadàver barroc (1987)

En la ciutat dels jocs (1989)
Ací s'acaba tot (1993)
Seducions de Marràqueix (1996)
El jardí llunyà (2000)
A Jerusalem (2005)

Ferran Cremades i Arlandis (Bellreguard, 1950)

Coll de serps (1978)
Canelobres daurats (1979)
La regina de la pobla de les fembres peccadrius (1980)
El cant de la Sibyla (1983)
La lluna del temps (1984)
Café fet exprés (1985)
Hotel Àfrica (1987)
Vaixell de neu (1989)
Línia trencada (1991)
Dragomon (1994)
Plaça rodona (1995)

Isabel-Clara Simó i Monllor (Alcoi, 1943)

Es quan miro que hi veig clar* (1979)
Júlia (1983)
Ídols (1985)
Bresca* (1985)
T'estimo, Marta (1986)
Alcoi-Nova York* (1987)
El mossèn (1987)
Els ulls de Clídice (1990)
La veïna (1990)
Una ombra fosca com un núvol de tempesta (1991)
La Nati (1991)
El Mas del Diable (1992)

Històries perverses* (1992)
La salvatge (1994)
La innocent (1995)
Perfils cruels* (1995)
Dones* (1997)
El professor de música (1998)
El gust amarg de la cervesa (1999)
Contes d'Isabel* (1999)
T'imagines la vida sense ell? (2000)
Estimats homes (Una caricatura)* (2001)
Hum... Rita!: L'home que ensumava dones (2001)
L'home que volava en trapezi (2002)
Angelets* (2004)
Adéu-suau (2006)
El caníbal (2007)
El meu germà Pol (2008)
Homes* (2010)

Gonçal Castelló i Gómez-Trevijano (Gandia, 1912-Barcelona, 2003)

Sumaríssim d'urgència (1978)
La clau d'un temps (1982)
Terra guanyada i altres contes* (1985)
València dins la tempesta (1987)

Lluís Fernández (València, 1945)

L'anarquista nu (1979)

Empar de Lanuza i Hurtado (València, 1950)

El savi rei boig (1979)
Llibre d'anar anant (1982)
Història de mans (1982)

Bon viatge, Pitblanc! (1982)
De qui serà? (1983)
Els números accidentats (1983)
El fil invisible i dos contes més* (1985)
Aventura d'una desventura (1985)
L'home de Penyagolosa (1986)
Criatures minúscules (1986)
Reis i no reis (1987)
L'escletxa assassina (1987)
Cinc corruptis, mes a mes (1990)
Santànima. Faules d'un monestir (1991)
Les tres avorrides (1997)
Contam una història trista (2001)

Josep Lozano i Lerma (Alginet, 1948)
Crim de Germania* (1980)
Històries marginals* (1983)
Laodamia i altres contes* (1986)
Ofidi (1991)
Ribera (1991)
El mut de la campana (2003)

c) *Una «eclosió» continguda (els anys huitanta)*

Joan M. Monjo (Gandia, 1956-2007)
Oh! (1980)
Ducat d'ombres (1982)
Les ales d'Àngel Vidal (1985)
¡Esborreu-me el record! (1988)
El llenguatge dels cavalls* (1990)
Examen de verbs irregulars (2001)

Joan Pla i Villar (Artana, 1942)

No fiqueu llofers sobre el meu nom (1980)
Mor una vida, es trenca un amor (1981)
La màquina infernal (1985)
L'Òmicron (1987)
L'ordinador màgic (1987)
El misteriós punyal del pirata (1989)
La secta del Graal (1990)
L'anell del Papa Luna (1992)
El secret de Hassan, el morisc (1992)
El segrest (1992)
Marta i el geni del molí (1993)
La venjança dels criptosaures (1993)
Graffitis (1993)
Tots els noms d'Eva (1994)
L'antiquari i la papallona de la mort (1995)
L'estranya mort de Berta (1996)
L'illa del faraó (1997)
El crist romànic (1998)
Només la mar ens parlarà d'amor (1998)
El temps no passa per Montmartre (1999)
L'autobús d'aniràs i no tornaràs (2000)
Cartes d'amor i de mort (2001)
Han assassinat Mickey Mouse (2002)
L'autobús Jordiet i la bruixa Elisenda (2003)
Cleo i la bicicleta embruixada (2003)
El misteri de l'anell de diamants (2003)
Mussa, el fill de Barba-rossa (2004)
L'autobús Jordiet: pirates i bandolers (2004)
L'avi Sòcrates i la bruixa Penélope (2005)
El cant de l'últim rossinyol (2005)
La mirada clònica (2006)

El tren que es va enamorar (2006)
Xantal, la xica digital (2007)
Camí sense retorn (2007)
El crim del mas maleït (2009)
Pou sense fons on the rocks (2009)
La maledicció del graal càtar (2010)

Boro Miralles (l'Alcúdia, 1954)
Sandvitx de fil-en-pua (1981)
Grams (1989)

Joan Oleza i Simó (Palma de Mallorca, 1946)
Tots els jocs de tots els jugadors (1982)
La vida infidel d'un Arlequí (2009)

Rafael Ventura Melià (Riola, 1948)
Àmbit perdurable

Josep Franco i Martínez (Sueca, 1955)
La molt estranya vida de Pere Milà (1983)
Calidoscopi (1983)
El misteri de l'aigua (1985)
L'últim roder (1986)
Antropologia parcial* (1986)
Som Irrepetibles (1987)
Cendres (1987)
Aldebaran (1988)
La Sal (1989)
Rapsòdia (1992)
Manuscrit de mossén Gerra (1993)
L'enviat (1997)
Les potències de l'ànima (1998)

Això és llarg de contar (2004)

Rondalles valencianes* (2008)

Ferran Torrent i Llorca (Sedaví, 1951)

La gola del llop (1983)

No empreneu el comissari (1984)

Penja els guants, Butxana (1985)

Un negre amb un saxo (1987)

Cavall i rei (1989)

L'any de l'embotit (1992)

Gràcies per la propina (1994)

Tocant València (1995)

La mirada del tafur (1997)

Semental, estimat Butxana (amb Xavier Moret) (1997)

L'illa de l'holandès (1999)

Living l'Havana (1999)

Cambres d'acer inoxidable (2000)

Societat limitada (2002)

Espècies protegides (2004)

Judici final (2006)

Només socis (2008)

Bulevard dels francesos (2010)

Jordi Querol, pseudònim d'Antoni Royo (Castelló de la Plana, 1954)

Quan bufa el Ponent (1993)

El planeta perdut (1993)

La secta dels suïcides (1997)

Els venjadors valencians (1999)

Llancen crits de llibertat (2001)

Dos móns un planeta (2001)

No aixafaran el meu poble (2004)

Encara que ens creguen vençuts (2006)

La banda de Moebius (2006)

Amb Moisès Mercè, pseudònim de Rubén Montañés
(Castelló de la Plana, 1963)

Abans moros que catalans (1984)

València 1977 (1989)

Cap a la ciutat (1993)

Manuel Joan i Arinyó (Cullera, 1956)

Gris* (1985)

Han donat solta als assassins* (1985)

Stress* (1985)

Coses de folls* (1985)

Tot en ordre (1986)

Mateu, el fill d'en Marc (1987)

Diari de campanya (1987)

En Tit-hola (1988)

Que dur és ser guapo! (1989)

Com la flor blanca (1991)

Soldada roja (1994)

Contra sentit (1994)

Linda i Roger (1997)

Les nits perfumades (1998)

Nobel (1993)

El cas Torreforta (1999)

Cubaneta meua (amb Xesco Guillem) (2004)

Escuma de mar (2004)

Mp, una vida de llegenda (2005)

Les màgiques nits de Prada (2008)

Josep Gregori Sanjuan (Alzira, 1959)

Romànica ficció (1985)

Tirar les cartes* (1986)
La claredat incerta de l'alba (1989)
Un segrest per tot el morro (1989)
Tereseta la bruixeta (1992)
Moguda a la biblioteca (1992)
Invasió (1997)
De cine, Tereseta! (2001)

Propostes didàctiques referides al llibre
L'últim roder (ISBN: 978-84-7660-000-9)

© Edicions Bromera, S.L.
Polígon Industrial 1 - 46600 Alzira
www.bromera.com

© gener, 2011